

Одинцова Олена Володимирівна,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка, кандидат юридичних наук

СТАН ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАнням ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ, В УКРАЇНІ У 2013–2019 РОКАХ

Сучасна державна антикорупційна політика в Україні здійснюється під пильною увагою міжнародних організацій і результати її реалізації прямим чином впливають на міжнародні стосунки України з Європейським Союзом та Міжнародним валютним фондом. Конституційна криза, що виникла в результаті рішення № 13-р / 2020 Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року – яскравий цьому приклад [див., наприклад: 1]. Статистичні дані виступають одним із джерел інформації, що використовується міжнародними експертами для оцінки результатів діяльності правоохоронних органів і держави в цілому у сфері протидії корупції [див., наприклад: 2, с. 14]. Цим, на нашу думку, обумовлена актуальність статистичного дослідження стану протидії корупційним злочинам в Україні.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб здійснити аналіз статистики досудового слідства [3] про стан протидії корупційним злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг в Україні, за сім повних років дії нового Кримінального процесуального кодексу України – за 2013–2019 роки, адже надійність висновків про тенденції розвитку будь-якого досліджуваного явища знаходиться у прямій залежності від тривалості періоду статистичного спостереження.

Оскільки протягом 2019–2020 років до примітки до ст. 45 КК України, а також до розділу XVII Особливої частини КК України вносились зміни, то для визначення кола досліджуваних діянь ми маємо орієнтуватись на примітку до ст. 45 КК України в редакції від 02 жовтня 2019 року. Станом на 31 грудня 2019 року до корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг в Україні, відносились діяння, передбачені ст. ст. 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368, 368-3, 368-4, 368-5, 369, 369-2 КК України (далі – корупційні злочини) [4]. Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2019 від 26.02.2019 року, ст. 368-2 КК України (незаконне збагачення), була визнана неконституційною. 28 листопада 2019 року набули чинності зміни, якими було доповнено КК України ст. 358-5. Рішенням Конституційного Суду № 13-р/2020 від 27.10.2020 року ст. 366-1 КК України, була визнана неконституційною. У зв'язку із цими змінами

для забезпечення аналізу однорідних даними розглянемо стан протидії кримінально протиправним діянням, передбаченим ст. ст. 364, 364-1, 365-2, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України.

Обмежений обсяг роботи не дозволяє представити результати статистичного дослідження у вигляді таблиці або в графічному вигляді. Ми вимушені обмежитись представленням результатів аналізу статистичних даних лише у текстовому вигляді.

У загальній структурі облікованої злочинності за 2013–2019 роки корупційні злочини у середньому складають 1,3 %. У 2013 році було обліковано 6482 корупційних злочини. Наступного, 2014, року відбулось істотне зниження кількості облікованих корупційних злочинів (на –18 %), що можна пояснити істотними змінами у політичному та соціально-економічному житті країни. Проте вже у наступні шість років спостерігалась стійка тенденція зростання кількості облікованих корупційних правопорушень. Так, у 2017 році кількість облікованих корупційних злочинів перевищила абсолютний показник 2013 року на 16 % і складала 7558 злочини, у 2019 році – на 27 % (8279 корупційні кримінальні правопорушення).

У структурі облікованих корупційних злочинів половину (у середньому 53 %) складають злочини, передбачені ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем). Четверту частину (у середньому 27 %) складають прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України). За аналізований період спостерігається тенденція збільшення питомої ваги облікованих фактів пропозицій, обіцянок та надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) з 5 % у 2013 році до 13 % у 2019 році, а також фактів зловживань повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК України) з 1 % у 2013 році до 6 % у 2019 році. Частка облікованих зловживань повноваженнями службовими особами юридичних осіб приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК України) навпаки зменшується з 8 % у 2014 році до 3 % у 2018–2019 роках. Не перевищує 2 % від всієї кількості облікованих корупційних злочинів підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК України). Зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) коливається у межах від 2 % до 4 %. Найменшу кількість (менше одного процента) у структурі цих злочинів складає підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України).

У 2013 році повідомлення про підозру було вручено за 2371 кримінальним правопорушенням. У 2014 році мало місце істотне зниження повідомлень про підозру (на –19 %) і впродовж наступних 6 років їхня кількість порівняно з 2014 роком зберігалась приблизно на одному рівні (у середньому за 1637 корупційними кримінальними правопорушеннями на рік).

Аналогічною є тенденція розвитку щодо динаміки направлення до суду кримінальних проваджень з *обвинувальним актом*. У 2013 році до суду були направлені кримінальні провадження з обвинувальним актом за 2157 корупційними кримінальними правопорушеннями. У 2014 році також відбулось істотне зниження таких проваджень майже на третину (– 28 %). А впродовж наступних 6 років їх кількість порівняно з 2014 роком зберігалась приблизно на одному рівні (1317 корупційних кримінальних правопорушень на рік).

Як видно із первинних статистичних даних, кримінальні провадження зазначеної категорії майже у 100 % випадків закриваються за підставами, передбаченими п. п. 1, 2, 4, 6 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України. У 2013 році було закрито провадження за 9234 корупційними кримінальними правопорушеннями. Наступного, 2014 року, кількість закритих проваджень скоротилась на половину (– 56 %) і складала 4091 корупційне кримінальне правопорушення. Тенденція зниження кількості закритих кримінальних проваджень зберігається впродовж наступних 2015–2019 років. У 2019 році було закрито 2592 кримінальні правопорушення, тобто ще на третину менше, ніж у 2014 році.

Таким чином, можна зробити припущення, що ситуація із протидією зазначеній категорії кримінальних правопорушень стабілізується і набуває ознаки стійкості та прогнозованості. На тлі зростання кількості облікованих корупційних кримінальних правопорушень спостерігається приблизно однаковий рівень правопорушень, за якими складаються повідомлення про підозру та направляються до суду кримінальні провадження з обвинувальними актами. Кількість закритих проваджень має стійку тенденцію зниження, що дозволяє зробити висновок зокрема і про підвищення якості досудового розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії.

Список використаних джерел

1. Конституційна криза в Україні: послы G7 закликають до швидких дій // 5 Канал. 5.11.2020. URL: <https://www.5.ua/polityka/konstytutsiina-kryza-v-ukraini-posly-g7-zaklykaiut-do-shvydkykh-dii-228457.html>.

2. Звіт Національного антикорупційного бюро України за I півріччя 2018 року. 128 с. // Національне антикорупційне бюро України. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/zvit_dodatky.pdf.

3. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності / Генеральна прокуратура України : офіц. веб-сайт URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III із змінами станом на 29.12.2019 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20191229>.